

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Հ. Գ. ԼՈՅՍ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՂՐԻՄԵՑԻ

ԵՒ

ԻՐ ՔԵՐԹՈՒԱԾՆԵՐԸ

Ուսումնասիրութեամբ հրատարակեց

Հ. Մ. ՊՈՏՈՒՐԵԱՆ

1924

ՊՈՒՐԵԱՆ

ՏՊ. ՄԱՍԻՍ

202

ՍԻՐԵԼԻ ԲԱՐԵԿԱՄԻՍ

Յ Ո Վ Հ . Շ Է Ք Է Ր Ճ Ե Ա Ն Ի

(ՍԵՐԱՍՏԱՅԻ)

ՄԱՐՏԻՐՈՍ Կ. ՂՐԻՄԵՑԻՆ

Ազգ մը, որ իր կոնակէ՛ն ունեցեր է միշտ քրե-
նամիին սուրն, ու հուրը՝ հառաչե՛լ ու ողբա՛լ գիտ-
ցեր է միայն:

Մենք, — մանաւանդ մեր ուրոյն գիրն ու դպրու-
թիւնը ունենալէ ետք, — անընդհատ, դարե դար հալած-
ւած ենք. մեր քովն ալ առատօրէն արցունք եւ ողբ կա-
րելի է գտնել: Եկեղեցւոյ պաշտօնեան խորանէն սեպ
խաղաղութիւն կը մաղթէ իր հալածական հօտին:

Արտաքին քաղաքականութիւնը ո՛րքան կ'ազդէ ե-
ղեր ազգի մը գեղարուեստին, ու անոր հոգեկան կամ
մտային արտայայտութեանց վրայ:

Բայն մեր պատմիչները լա՛լ գիտեն, երեմիական
ողբեր հիւսել, մեր հին մագաղաթեայ ձեռագրաց ման-
րանկարներու դէմքերը՝ անժպիտ են, քաղծո՛՛ս, նկարողին
դրացի հարսին կամ անոր եղբօր դէմքին պէս: Հոն՝
այդ մագաղաթներուն վրայ, Քրիստոսի աչիքէն ինկած
արցունքները անհամեմատ խոշոր են. մեր հայրապետե-
րու յօրինած աղօթքները Տէր ողորմեա՜ններով կը վիսան.

Եկեղեցիներուն զմբեթներն իսկ, բարձրացած են կարծեք արցունք բափելու համար։ Մեր բանաստեղծները կը հեծեն, հայրենաբաղձ կարօտով կը մաշին օտար երկինքներու տակ։ Կաթողիկոսներ, եպիսկոպոսներ կը տառապին, որովհետեւ կ'ուզեն սիրել՝ բայց կ'արգիլուին։

Օր մը, մեր միջնադարեան գրականութեան սիրահար Պ. Զօպանեան, կը հարցնէր ինձ թե՛ հին ձեռագիրներու մէջ հանդիպած չե՞մ բանաստեղծի մը՝ որ դիւցազներգութեան պէս բան մը, կամ զուարթ կտոր մը գրած ըլլայ, թե վերջապէս մեր բանաստեղծներուն մէջ չե՞նք ունեցած սովորականէն դուրս նոր սեռի գրող մը։

Կարծեմ Առաքել Սիւնեցիին, այն մեծ ու ինքնատիպ դեմքը, — մեր Միլտոնը իր Ադամգիրքով, եւ Երբեմն Տանդէն՝ դժոխաշունչ քանի մը փերթուածներով, — որուն փերթողական երկը երկու հասօրներով հրատարակած եւ Վենետիկ, եկաւ մեկն ըլլալու Պ. Զօպանեանի փնտռածներէն, Ն. Քուչակի եւ Կոստանդին Երզնկացիի պէս ամբողջական դեմքով մը անոնց շարքին կենալու, — ու պէտք է ըսել որ դեռ անտիպներ ալ ունի այդ մեծ Ղարաբաղցիին։

Ի զո՛ւր 60 է աւելի Տաղարաններու մէջ տղ մը կը փնտռէի՝ որ ժպիտ մը ծաթեցնէր դեմքիս վրայ, գրող մը վերջապէս՝ որ այսօրուան Օսեանին պէս բան մը ըլլար։

Ստեփանոս Թոխաբեցիին. իր «ճանն»երու եւ «լու»երու վրայ գրած փերթուածներով կու գար իմ մէջ

հարցում մը շինելու.— «արդեօք ուրիշներ ալ այս սեռէն քանի մը փերթուած չե՞նք թողած»: Ո՞վ կը գուշակեր թէ քանի մը սաքի ետք այդ Թոխաթեցիին աւակերտին պիտի հանդիպէի— բոլորովին նոր դեմքի մը եւ իսկապէս գրողի մը, Մարտիրոս Ղրիմեցիին. վարդապետ՝ իր եկեղեցական կարգով, որուն «ազգային ջոջեր»ն էին իր ժամանակի Տերտերները:

*
* *

Ճիշտ տասը տարի առաջ, 1913ին, իմ հադեկիցը Հ. Ա. Վ. Յովսէփեան՝ Սերաստիոյ կողմերէն Ս. Ղազար քերաւ նոտրդիր ձեռագիր տաղարան մը, որուն մէջ նոր դէմքեր կային՝ ի միջի այլոց Մարտիրոս Վ. Ղրիմեցին՝ ութը քերթուածներու հեղինակ:

Իմ ցանկած տաղարաններուս մէջ չէի հանդիպած այդ ոտանաւորներուն՝ որոնք իրենց բոլորովին նոր բովանդակութիւնով ու շաղկրութիւնս դրաւեցին(*): Ո՛չ սէր կ'երգէր ան, ո՛չ երկինքը. ո՛չ իր ժամանակի աղէտները կ'ողբար եւ ոչ ալ խրատականներ կը հիւսէր:

(*) Վիեննայի Մխիթարեան մատենադարանը ունի միեւնոյն փերթուածներու օրինակը ըստ Հայր Տաւեանի Մայր Յուշակին:

Իր նպատակն էր աս ու ան կճել. ի հարկին իր աստիճանին վայել յիշոցներ (քիւֆիւրներ) յօրինելով, եւ այսպէս՝ ընթերցողները ծիծաղեցնել:

Ով է Մարտիրոս վարդապետ, որ 170էն աւելի քառեակներ ունի ութը քերթուածներու մէջ:

Մարտիրոս վորդապետ՝ Ղրիմեցի է, ինչպէս առաջին ոտանաւորին խորագիրը կը տեղեկացնէ, «Ղրիմեցի Թաթար Մարտիրոս», եւ այդ թերակղզւոյն Կաֆա քաղաքին մէջ ծնած, «Ես Մարտիրոս լոկ արեղայ տեղւոյս անուն կոչի Կաֆա»:

Բարերախտաբար քերթուածի մը մէջ թուականի մըն ալ կը հանդիպինք. Հայոց 1122 թիւին՝ որ կը համապատասխանէ Քրիստոսի 1673 թուականին:

Այս ութը կտոր քերթուածներէն հետեւեալ չոր կենսագրականը կը զտենք:

Բարերախտաբար Ձեռագիրներու յիշատակարանաց մէջ հանդիպած եմ Մարտիրոս վարդապետի մը, նոյնպէս Ղրիմեցի, եւ այդ յիշատակարաններէն քաղած տեղեկութիւններս կու գան ընդարձակելու մեր քերթողին կենսագրականը:

1651ին գրուած ձեռագրի մը յիշատակարանէն կը տեղեկանամ՝ որ ոմն Մարտիրոս Ղրիմեցի, որդի Գրիգորի եւ Խաթունի՝ Երուսաղէմ կը զտնուի. կարելի է զինքը նոյնիսկ միաբան նկատել Ս. Յակոբայ վանքին: Ինքը Մարտիրոս կ'ընդօրինակէ այդ ձեռա-

գիրը եւ վանքին կը նուիրէ: Այս յիշատակարանին մէջ Մարտիրոս ինքզինքը աշակերտը կ'անուանէ Ստեփանոս քահանային եւ Երուսաղէմի Աստուածատուր պատրիարքին:

Ո՞վ է այդ Ստեփանոսը: — Մեզի ծանօթ Ստեփանոս երէց Թոխաթեցին, որ 1602ին Թոխաթի պաշարումէն սրտնեղած՝ Պոլիս կու գայ եւ յաջորդ տարին 1604-5՝ Ղրիմ կ'անցնի: Անշուշտ իրեն կ'ընկերէին եւ դեռ շատ մը հայրենակիցներ (ըստ իր դրածին): Ստեփանոս 1614ին ուսուցչութիւն կ'ընէր Ղըրիմի Ս. Խաչի վանքը եւ ունէր աշակերտներ՝ որոնք նաններէն կը նեղուէին (Հմմտ. Հինգ Պանդուխտ Տաղասացներ Հ. Ն. Ակինեանի, էջ 126) եւ յանուանէ կը յիշուի Յովսէփ սարկաւազ մը:

Շատ հաւանական է որ Մարտիրոս վարդապետ, որդին է Թոխաթէն գաղթող Գրիգորին եւ Խաթունին եւ շուրջ 1605 ծնած Կաֆայի մէջ ու աշակերտած Ստեփանոսի 1616-1620:

Ստեփանոս 1621ին Կաֆայէն Թոխաթ վերադարձած է Մարտիրոսի ծնողքն ալ իր ծննդավայրը կը վերադառնան, եւ իրենց զաւակը Երուսաղէմի Ս. Յակոբ վանքը կը դրկեն, ուր Աստուածատուր պատրիարքին կ'աշակերտէ եւ արեղայ կը ձեռնադրուի միշտ իր անուան կից պահելով «Ղրիմեցի» տիտղոսը, զի հոն ծնած էր:

Կաթաղի Մարտիրոս վրդ. 1673ի ատենները քննա-
կան պաշտօնով(*) Պալքանները կ'այցելէ, իր դարու
Տաճկական հողը և այսօրուայ Պուլկարիան, Ռուսա-
մանիան ևւ իտիրնէն: Վարդապետը գրեթէ ամէն տե-
ղէ դժգոհ է, մանաւանդ քահանաներէն: Յաջորդ
տարին 1674ի Յունուար 17ին Պուլկաղի մասին կը
գրէ.

«Պուլկաղ, դու հիմանց քանդիս,
Քո շինուածքդ ամէն կործանի,
Աւեր 'ւ անտէրունջ ժընաս,
Դու նրման Սողոմ Գոմորի»

Մարտիրոս՝ Վառնայի, Միլիտորէի, Սօֆիայի մի-
այն քահանաները կը քաշքշէ. կ'երեւի Պուլկաղէն
շատ դժգոհ մնալուն՝ ամբողջ քաղաքացիները կ'անի-
ծէ:

Մեր ձեռք հասած ութը քերթուածները այսքան
կենսագրական կու տան:

(*)Զեմ կարծեր որ իր հաշւոյնը քամ ըլլայ այս
ճամբորդութիւնը, զի քերթուած մը ունի սա խորա-
գրով. «Բան ծաղրածուի. . . առ բարեկամս իւր» որ
կը սկսի. «Ով սիրելիք պաշտն խոճայք — Մեր ճարըն
ձեզ մընաց եղբարք, — էանց դարնան լաւ ժամա-
նակ — Ահա ամուսն կէսըն հասանք» . . . «Աղա-
չեցէք առ տէր Քրիստոս . . . Վարդապետըն ձեզ
բարեխօս, մեզ իղձացէք, մի՛ թողուք հոս»:

Իմ այս ենթադրութիւնը կը հաստատուի ձեռագիրներէն:

1908ին Պարտիզակի մէջ դտայ պատուական տաղարան մը, գրուած Ստեփանոս Թոխաթեցիէն ի կաֆա: Պարտիզակցիք Սեբաստիոյ համանուն դիւղէն գաղթած են և յիշեալ ձեռագիրը — զոր Ստեփանոս իր հետ կաֆաէն Թոխաթ տարած էր — իրենց հետ Պարտիզակ բերած են: Մարտիրոս Ղրիմեցւոյ 8 տաղերը պարունակող ձեռագիրն ալ Սեբաստիայէն բերուած է, ասիկա նկատելի պարագայ մըն է:

Սարտիրոս վ. Ղրիմեցիին կը հանդիպինք 1654ին Աստուածաշունչի մը յիշատակարանին մէջ, ուր կ'ըսուի թէ այդ 1654 թուին Մարտիրոս վ. Ղրիմեցի Պոլիս Աստուածաշունչ մը գրել տուած էր, զոր նոյն տարին կը նորոգէ եւ Երուսաղէմայ Ս. Յակոբ վանքին կը նուիրէ. հոն եւս ինքզինքը աշակերտ կը կոչէ Աստուածատուր պատրիարքին եւ «պուէտ»ին: Ուրիշ տեղ մը միեւնոյն Աստուածաշունչին մէջ Մարտիրոս վարդապետ Ղրիմի առաջնորդ կը կոչուի: Այս իրողութիւնը յկը հաստատէ ուրիշ տողացայ մը, խաչատուր խասպէկ երէց, երբ 1663ին իր մէկ հաւաքածոյ ձեռագրին յիշատակարանին մէջ կը գրէ. «Յիշեալ... դտառապեալ մեղաւոր խասպէկ խաչատուր երէցս որ գրեցի զսա ի թվին ՌՃ և ՓԲ յիշատակ Մարտիրոս քաջ հռետորի եւ Ղրիմեան տանս վերատիրողի ի վայելումն անձին

խորոյ» (Թ. եպս. Գուշակեան՝ Յուդակ Հայերէն Ձեռագրաց Ս. Նշանու Վանուց Սերաստիոյ Թ. 292, — ըստ Հ. Ն. Ակինեանի, հմմտ. Դիցաւան, Ա. Գիրք, էջ 139): իմաստէկի օրինակած Մարտիրոս վրդ.ի այս ձեռագիրն ալ յետոյ Սերաստիա կը փոխադրուի:

Ուրեմն մինչեւ 1663 թուականը Մարտիրոս Աբրիմի առաջնորդ էր, անկէ ետք անշուշտ Պոլիս կ'անցնի եւ 1673ին Պալքաննօրը կը դրկուի:

Պալքաններէն ետք ո՛ւր անցաւ, ինչ գրեց եւ ինչ պաշտօններ վարեց, ապահովապէս ապագային ձեռագիրներու յիշատակարաններէն պիտի խմանանք:

*
* *

Ինչպէս վերը ըսինք, մենք քիչ զաւելտագիրքերթող ունեցեր ենք: Այդ քիչերէն մէկն է Ստեփանոս Թոխաթեցին, որ 1602 - 1620 Աբիմ պանդխտած էր:

Հ. Ն. Ակինեան Ստեփանոս Թոխաթեցւոյ համար կ'ըսէ. «Բոլորովին ուրիշ խառնուածքի արտադրութիւններ են իր (Ստեփանոսի) գրուածքները, որոնք աւելի զաւելտի նկարագիր ունին եւ ծնունդ են իր զուարթ ժամերուն: «Գանգատ ի ձեռաց լուոց»ը կը ցոլացնէ անոր զուարճախօս բնավորութիւնը, այս տիպէն է նաեւ «Գովասանութիւն Կաթայի քահանայից վերայ», ուր Ստեփանոս ի վեր կը հանէ եւ կը հեգ-

նէ ժամանակակից եկեղեցականաց ինքնատիպ բար-
քերը զաւելտաբան լեզուով: Ծիծաղիլ եւ ծիծաղեցը-
նել է միշտ իւր նպատակը» (Հմմտ. Հինգ Պանդուխտ
Տաղասացք): Մարտիրոս վարդապետ, Ստեփանոս քա-
հանայի աշակերտը, ճիշտ իր ուսուցչին պէս ինքնա-
տիպ քերթող մըն է. ինքն ալ դիտէ հեգնել ծիծաղե-
լին եւ ծիծաղեցնել: Եւ տարօրինակը այն է որ ճիշտ
իր ուսուցչին պէս իր ոտանաւորներուն նիւթ կ'ընտ-
րէ բոլոր այն քահանաները որոնց կը հանդիպի իր
այցելած քաղաքներուն մէջ:

Ութը քերթուածները, որոնց հեղինակն է Մար-
տիրոս Վ. Ղրիմեցի՝ հետեւեալներն են. իրենց սկզբնա-
ւորութեամբ.

1. Դաւիթ երէց Ըստամպոլու
2. Եղբարք եկէք ձեզ բան առեմ
3. Ես Մարտիրոս լոկ աբեղայ
4. Ես Մարտիրոս Ղրիմեցի
5. Նախնի հարանց մեր ընտրելոց
6. Ով սիրելիք սլարոն խոճայք
7. Պոնտոսական ծովեզերեայ
8. Պուրղաղ դու հիմանց քանդիս

Մարտիրոս դիւրհասկնալի գրաբար լեզուով կը
դրէ, ունի եւ թրքական բառեր: Տաղաչափութիւնը
4 - 4 է ընդհանրապէս, 3րդը, 5րդը 8 - 8 է ըստ յան-
գերու, իսկ 8րդը 7 - 8, Քուչակեան չափ:

Բացի Մարտիրոս Վ. Ղրիմեցիէն մեզի ծանօթ է ուրիշ համահունչ, անտիտղոս Մարտիրոս քերթող մը որուն մէկ եւկու քերթուածները հրատարակուած են Պ. Կ. Կոստանեանցէ, այդ ոտանաւորներն են հետեւեալները.

1. Այրն ասէ առաքեցար . . .
2. Այրն տապ այսօր խմենք . . .
3. Այրն ասէ ապրի թաղաւոր . . .
4. Այսօր զքեզ տեսայ եւ ուրախացայ . . .
5. Աստուած զայս տունս շէն պահէ . . .
6. Աստուած օգնէ թաղաւորին . . .
7. Օրհնեալ է հայրն անձին որդին . . .
8. Օրհնեցէք զհայրն Աստուած . . .

Այս ութը ոտանաւորներն ալ Պարտիզակի մէջ իմ տեսած մէկ տաղարանին մէջ ամբողջութեամբ ընդօրինակուած են:

Ներկայիս ձեռքիս տակ չունենալով իմ ուսումնասիրութեանց ատաղձը՝ չեմ կարող որոշ քան մը ըսել թէ այս Մարտիրոսը նոյնն է Ղրիմեցի Մարտիրոս վրդ.ի հետ:

Ստորեւ կու տանք Մարտիրոս Ղրիմեցիի անտիտաղերը:

ՔԵՐԹՈՒԱԾՔ

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՂՐԻՄԵՑԻՈՅ

ՔԵՐԹՈՒԱԾ Ա.

Սոփիացի սէր Յունանին վերայ է ա-
սացեալ ոսանաւորս :

1. Ես Մարտիրոս լոկ արեղայ
Տեղւոյս անուն կոչի կաֆա,
Ազգամար չարին պատահեցայ
Ի չէօլ քաղաքըն Սօփիա :
2. Ճանապարհէ եկաք դադրած ,
Հեծեծանօք անձամբ ցաւած ,
Մեք ու գրաստք մեր խիստ սուլած
Զի էր անթիւ զօրք հեծելաց :

3. Գնացաք ի ժամն, դուռ ոչ էր բաց
 Յահէ զօրացն ամբափակած .
 Երէց անուռն չար մ'էր դըրած .
 Զինքն ու զիւր օրհնողն անիծած :

4. Անուռն կոչեն իւրեան Յուռնան ,
 Ի հաւատոց դատարկ 'ւ ունայն .
 Զօրն ի բուռն շրջի ի մեխանան
 Տղմաթաւալ խողի նըման :

5. Մօրու քն էր թուխ, երեսըն սեւ ,
 Իսկի չունի քահանի ձեւ .
 Բուռն բովանդակ մարմնացեալ դեւ
 'Ի ունի յոլով չարիք զիւրեւ :

6. Ափսո՛ս որ կայ զլուխըն բաշ .
 Ընդ Սատանին եղեալ է դաշ .
 Ո՛չ ընթրիս կու բերէ 'ւ ոչ ճաշ ,
 Գաղանաբար կ'առնէ սալաշ :

7. Զիականերու հայիֆ արի
 Որ այն պըղծոյն տունըն տարի .
 Բընաւ չետուր խոտու դարի .
 Մի՛թէ իւր ճըրաղըն մարի :

8. Ես կու առնմ թէ՛ բե՛ր գարի,
 Կու տալ զիւր գըլուխըն քարի .
 Ի կընդէն ինքն է ալի .
 Գըրօղըն զի՛նքըն այլ տանի :
9. Զօրն ի բուն շըրջի խըռոված,
 Զեմ տեսեր իւր պէս նըղոված .
 Կարծեմ թ' իսկի չէ մեռոնած,
 Կամ թէ լոկ ձիթով է օծած :
10. Ժամատան դուռըն չէ ի բաց ,
 Եւ ոչ բընաւ կանթեղ վառած .
 Զսուրբքըն պահէ խաւար 'ւ ի լաց,
 Աստուած ոչ տայ իւրեանկուչտ հաց :
11. Կերպիւ միայն գըլուխն է խայտ
 Կէս կորեակի չունի հաւատ :
 Զինչ որ կ'ասես՝ կ'անէ ինատ .
 Խիստ նըղոված է եւ մուրթատ :
12. Խօսքն եւ զրոյցն է բուն խաւատ
 Իւր երեսին հազար նալաթ .
 Ասի : Աստուած տայ քո պէլատ,
 Զոհտի ա՞ղգ ես թէ ի՛նչ միլաթ :

13. Թէ հարցանեմ՝ ճուղապ չի տար,
Կամ զօղանջէ անկարդարար.
Եւ թէ կրկնեմ երկրորդարար՝
Ահեղ գոչէ քան զդիւահար:
14. Նման թունիւք լցեալ ի թի,
Յերեսն իսկի ծաղրը չունի.
Դէմքըն զաղիւր եւ աղտեղի:
Տեսըն դըժնեայ զարհուրելի:
15. Մնացաք մեք անդ չաքաթ մի բուն
Զորն ասացից չարեաց պղծոյն.
Սոված թողոյր մեղ զօրն ի բուն
Երթեալ շրջէր ինքն յօրսուն:
16. Քաղաքացիքն յիւրմէն պէղար՝
Եկեալ առ իա հարցին հընար.
Խըրատ ետու առանձնարար,
Կատաղեցաւ զերդ զաղան չար:
17. Խիստ անըզդամ եւ վատչըւէր՝
Անյիշելի ունի չարեր.
Տունը դառնայ հիմանց աւեր,
Զինքըն պատէ բարակ քաներ:

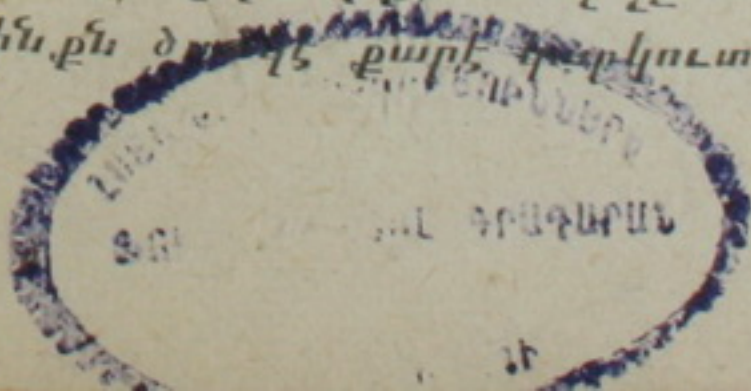
18. Առաւօտուն երբ լուսանայ՝
 Իւր ժամատեղն է մէխանայ,
 Մինչեւ կէսօր չորս հինգ օխայ
 Զեխի, ապա ի տուն դառնայ:

19. Հանդերձ անձին պատառփուն
 Ըստ առակի մեծ խմաստնոյն,
 Քան սանդիտսըն մերկագոյն,
 Շրջի ընդ վայր քան զսոված շուն:

20. Անպէտ մշակ, չար ոստիկան
 Զայգի տիրուն արար խոսպան,
 Անասնակոխ եւ անդարման,
 Ինքն է դիւաց բընակարան:

21. Ունի եւ այլ բազում չարեր
 Որ իսկի մարդ զայն չէ արեր,
 Հասցէ իւրեանքն չար օրեր,
 Եւ զկայենին առցէ երեր:

22. Քան զայս աւելն այլ ի՞նչ օգուտ,
 Երբ նա անգիղջ է զերդ ջըհուտ,
 Ոչ հայ, ոչ թուրք, եւ ոչ ջըհուտ,
 Զինքն ծուլէ քարէ դարկուտ:

23. Զօր ինչ իմով անօքս տեսի
 Զբաներն ունայն չար երիցի,
 Զքիչն ի բազմաց ձեզ գրեցի
 Ես Մարտիրոս Արիմեցի :

ՔԵՐԹՈՒԱԾ Բ.

Զիլայեցի երիցուն հաւի գովասանքն է

1. Ես Մարտիրոս Արիմեցի,
 Հսպասաւոր կենաց բանի,
 Որ ի Վառնա քաղաք եկի,
 Զարմանալի բաներ տեսի:
2. Երէց մի կայ Զիլայեցի,
 Երեսնամեայ չափ հասակի,
 Պանդխտացեալ յայսլմ վայրի
 Տէր Սիմէօն մականուանի:
3. Յաւուր միում գնեց հաւ մի.
 Մեզ 'տի բերէր զահվըալթի,
 Եւ էր հաւն այն ծեր պառւոյ մի
 Մորթած փկտտած եւ փորն ի լի :

4. Երկոտասան սաղ ղըրամի
Դին կտրեցին մէջ ամբոխի,
Երէցն ուրախ էր իւր մտի,
Թէ մատղշուկ հաւ մի գտի:
5. Շուտով էարկ զինքն ի սանի
Եղիր յեփոց խահարանի,
Զմեղ աղաչէր լըսել պահ մի
Թէ մի՛ ճաշէք ըղխահովաթի:
6. Քսան եւ մէկն էր յապրիլի,
Պատկերն աւուր երկուշաբթի,
Սկսեալ ժամուն մեծասանի
Վառեալ ըղհուրն ըստ օրինի:
7. Իբրեւ էանց ժամ մի քանի
Կերպըն հաւուն ալլաղունի,
Տրամաւ երէցն ի յիւր մտի,
Թէ եփելու նիւթ չունի:
8. Եբեր կացոյց երեք հոգի
Ըսպասաւ որ այնքմ սանի,
Մինն կացոյց կըրող փայտի,
Զմիւսն յղեաց տըկով ջըրի:

9. Եւ զի երրորդն՝ որ ասացի
 Ըսպասաւոր իբրեւ զաշնի,
 Որպէս զարսըն Գարաւօնի
 Զրկիր, փայտրեր Իսրայելի:
10. Տային ի կեր զփայտն ի խրի,
 Մըշտածաւայ բոցըն փայլի ³³
 Որպէս զհնոց Բարեւօնի
 Եւս առաւել նա բորբոքի:
11. Յեռացմանէն որ ուժգնակի՝
 Յամաքեցաւ ջուրն ի սանի,
 Եօթ ութ անդամ դարձեալ կրկնի,
 Զեղաւ հնար թէ հաւն եփի:
12. Երէցն յետոյ անձարըկնի
 Հնար խնդրէ ի՛նչպէս եփի,
 Ասեն թէ՛ լաւ է պարմումի,
 Երբ արկանեա՝ շուտով եփի:
13. Յեկեղեցւոյ պուճախն ընկնի
 Մոմ մի գտնող չափ խիարի,
 Զգէ յեռման ջուրըն հաւի
 Միթէ լինի որ այնու եփի:

14. Եւ նոյն անկեալ մոմըն հալի,
 Յերեսս ջրոյն վերաբերի,
 Խընդայ երէցն ի յիւր մըտի
 Թէ հաւն եփաւ, իւզն փայլի:

15. Երբ ըղձաշական Կտես խաշուի,
 Ի մէջ բերնին մոմըն սառի.
 Իսկ նա առ այս սնստիկ տըրտմի
 Որպէս Յովնան ի Նինուէի:

16. Ասէ: «Ուր կայր զայս բանս արի
 Որ խարուեցայ ծեր պառւոյ մի,
 Եօթն իշոյ բեռ փայտ վառեցի
 Ո՛րէկ երկու տիկ ջուր զայ արի:

17. Հաւ մի եփել ոչ կարացի
 Այլոց կատակ զիս արարի
 Մանկունքս ի զուր հարհարեցի
 Կըսկըծանաց սըրտիկս այրի:

18. Քըսան սահաթ 'ւ այլ աւելի,
 Աշխատեցանք երեք հոգի,
 Չեղեւ հաւէն մեզ օգուտ մի
 Եւ մընացի ամօթալի:

19 . Մընայ ախարէս ի յեփոցի,
 Մինչ որ գիշերըն անցանի.»
 Յոյժ ձանձրանայ եւ աճըզի
 Թափէ ըզհաւն ի յամանի:

20 . Ի նոյն ժամուն յանկարծակի
 Ներս անկանին երկու հոգի
 Գինով հարբած եւ անօթի
 Եւ երկոքեան են այլազգի:

21 . Անտես աչօք մութն ի մթի
 Ըզհաւն ուտեն անծամելի
 Քիչ մը երէցն ուրախ լինի
 Թէ «գիշերով զայն կերցուցի»:

22 . Եւ թէ մընայր յառաւօտի
 Եւս առաւել խախք լինէի
 Յայլոց լեզու անկանէի
 Ժողոկրդոց մեծի փոքրի»:

23 . Եղեալ բաներօ որ պատմեցի
 Իբր զխրատ ձեզ գրեցի,
 Որ ի դարնան եղանակի
 Հաւաս չանէք հաւու մըսի:

24. Գարնանըն գա՛ռն է գովելի,
 Փիլիճն ի մուտն աշնամըտի,
 Հաւն ի ձմրան մեծ գիշերի,
 Թէ արկանէք մէջ հերիսի:

25. Անմեղադիր լեր մեզ որդի
 Տէր Սիմէօն Զիւայեցի
 Ըզգուշութիւն քեզ գրեցի
 Որ չը խաբուիս Հոռոմ պառուի:

ՔԵՐԹՈՒԱԾ Գ.

Դաւիթ երիցու գործեալ չարիքն է

1. Դաւիթ երէց Ըստամպոլու
 Տեղաւ Սուլումանաստիրու.
 Դու նըւիրակ Ուռումեւու,
 Սահմանողի խերն անիծած:

2. Ելար էտիրնէ դընացիր,
 Հինգ վեց ամիս հոն մընացիր,
 Թէլպիսութիւնդ իմացուցիր,
 Եկած ճամբուդ դո՛ւրն անիծած:

3. Գնացիր հասար Պապատաղի,
Տէր Մըկըրտչին եղար եաղի.
Կիսեցիր զփողըն տապաղի,
Քո երեսին ջուրն անիծած:
4. Կեղծուկ շըրջիս սեւուկ շալով
Փարիսեցի ձեւանալով
Պատմագիրք կու կարդաս լալով,
Քո արտասուաց ծորն անիծած:
5. Արարացի գայլ նըմանիս,
Ձեւ քահանի միայն ունիս,
Ժամ ասելով կը փըրփըրիս,
Քո բերնին փըրփուրն անիծած:
6. Հետ Թաթոսին արիր պաղար
Կերար զգրամն երկու հաղար,
Յետոյ դնացիր սուտ երգուընցար,
Քո պիղծ արուտուրն անիծած:
7. Աճամներուն դու հիւր եղար,
Երեք տմիս պատիւ կերար,
Ըզվարացոյրն գողացար,
Քեզ նման պիղծ հիւրն անիծած:

8. Թէլպիսութեան մէջն ես սընել,
 Մարդ չի կարեր հետ քեզ հընել,
 Դու ի մօրէ չար ես ծընել,
 Քո մայրն ու մօրքուն անիծած:

9. Դու չես երէց ցըցի պապէս,
 Զօրն ի բուն արիւն կը լակես,
 Դիր դըրելով զմարդ կու խաբես
 Քո կաղմարին մուրն անիծած:

10. Դու յայտնապէս Յուդայ եղար,
 Այն ել իցուն փողին համար,
 Յիսուն դուռուչ կաշառք կերար
 Քո կերած ապուրն անիծած:

11. Դացիր պէյթամալճուն ասիր
 Մարդ է մեռեր, չուտով հասիր,
 Զորքերուն հացըն կտրեցիր
 Քո հացին խմորըն անիծած:

12. Այ եղկելի եւ խելագար,
 Կէս հալէպի չուխին համար,
 Երէց էիր է՞ր գողացար,
 Քո երեսին ջուրն անիծած:

13. Համբաւեցար գեղ ու քաղաք
Ամէն երկիրն առ հասարակ,
Ուռումեղու գող նըւիրակ
Քո համբաւուտ լուրն անիծած:

14. Ելար փախար գաղտագողի,
Սահակին փողն ուտեմ տէյի՝
Խօճայ Սաֆարն յանկարծակի
Հասաւ թէ ուղուրտ անիծած:

15 Ամօթալի յետ դարձուցին
Ըզսահաթի դրամն առին
Զուռուպատ տարաւ դաթըրճին,
Ղաթըրճուտ ալ գիրն անիծած:

16. Զի վարձեցիր դարձեալ կըրկին
Խայտառակեց ըզքեզ այն ձին,
Ընկէց ի ցեխն այն քաղաքին
Քո թաղված համուռն անիծած:

17. Ելար եկիր խայտառակած,
Բոլոր անձամբդ ապականած,
Որպէս գոմէշ համռէն հանած,
Դողայիր, սարսուռտ անիծած:

18. Մէջ երիցանցն Ըստամպուլայ
Քեզ նըման չար իսկի չի կայ
Կաշառակեր եւ սուտ վըկայ.
Քո վարպետիդ հերն անիծած :

19. Եղար մէհ, քէմէի մուզի
Վայր կու նայիս նըման խողի,
Դու բորոտիս զերդ զէմէզի
Նա հին եւ դու նոր անիծած :

20. Նախնի անուհդ էր քո Տօլվաթ
Այժմ եղեր ես պիտօլվաթ
Ամէն, քըն կու տան քեզ նալաթ,
Ըղ, քո ծընած օրն անիծած :

21. Հարամդատա խարերայ դու,
Միշտ կու ծամես ըզմիս մարդու,
Ոչ բարով գայիր Թօխաթու,
Եկած սար ու ձորդ անիծած :

22. Ով վատչըւէր լիրբ էտէպսուզ,
Իսկի չունիս առ ու նամուս
Այս բաւական լիցի այժմուս
Այլ աւելի զուրն անիծած :

ՔԵՐԹՈՒԱԾ Դ .

Տէր Սիմեօն երիցուն ե

- 1 . Պոնտոսահայն ծովեղերեայ,
վառնայ անուռն քաղաք մի կայ
Անդ քահանայ զամբն տեսայ
Տէր Սիմէօն անուանի նա :
- 2 . Կերպիւ պարկեշտ նա ձեւանայ
Որաչես թէ չուրի մահանայ,
իմաստնաձեւ քայց անիմայ
Զորպիսու թիւնն ասեմ հիմայ :
- 3 . Ով որ նմա հիւր լինենայ
Թէ վարդապետ թէ քահանայ
Կարդ մեռելոց զնա իմանայ
Զի քան զմեռեալն է անըզգայ :
- 4 . Ընդ արշալոյսն երբ լուսանայ
Ելնէ ժամուռն թողնու զընայ
Զճաշն և զընթրիսն մոռանայ
Մինչ իրիկուն ա՛յլ տեղ չուլջ զայ :

5. Յեկեղեցին ոչ երեսայ
 Եւ զեկեալ հիւրսըն ոչ խղճայ
 Թէ զի՞նչ կերան այժօր նոքա
 Կամ անօթի ե ջուր չկայ.
6. Երբ իրիկուն Ժամուն ելլայ,
 Ի սեղանուն չի հեռանայ
 Կարծես առեալ ական ունի նա
 Թէ կու գտնեմ հաղըր լօխմայ:
7. Հարցունողին ճուղաւ չիտայ
 Թէ ո՞ւր էր նա կամ ուստի՞ գայ,
 Ի չորեքդին աչվին ժուռ տայ
 Թէ մեծ գաւաթն երբ առ իս գայ:
8. Զինչ որ գտնու սիրով կուլ տայ,
 Եւ մթնծեծ առնէ ըղնու,
 Յիւր քրտակէն փող մի չելլայ,
 Այլոց հացին մուշթախ է նա:
9. Զականջն ի ձախ ձըդէ ժուռ գայ,
 Թէ զի՞նչ պատիւ մարդոյ լինայ,
 Զօրն ի բուն անօթի մընայ՝
 Որ լաւ ուտէ եւ կըշտանայ:

10. Երբ զփորնլից գառըն տեսնայ,
Հոգւով մարմնով ուրախանայ
Առանց ծամեալ զինքըն կուլ տայ
Երկու երեք չորս հինգ օխայ :
11. Փարջ մ'ալ զինի կէս սուլամայ,
Դառան միսին վըրայ շուռ տայ,
Յապա երեսըն ծաղըր դայ,
Հանգչի հոգին եւ դուրանայ :
12. Ով սր կամի պատուել ըզնա
Երկու երեք դառ ունենայ,
Ղապլու փիլաւ եւ հերիսայ
Զորս հինգ խալխան պալխի չօրպայ :
13. Բեռ մի սապղի կանանչ մէղայ
Թառհուն, մառօլ, կըծու թառայ
Ուռու տերեւ խառըն լինայ
Որ զկերակուրըն մարսել տայ :
14. Մի՛ մեղադրէք Մարտիրոսին
Թէ կարճառօտ ասիր ըզդա,
Զորըն գրեցի զորըն մոռցայ
Եւ զմրնայեալն տեսցուք ապա :

15 .Անմեղադիր թող մեղ լինայ
Տէր Սիմէօն որ ի վառնա
Կէսն է յըղորդ կէսըն շախայ
Աստուած իւրեանըն նիսաֆ տայ:

ՔԵՐԹՈՒԱԾ Ե.

Սիլիսրէցի Յակոբ երիցուն պարսաւանքն է

1 . Եզրարք եկէք ձեզ բան ասեմ
Ականջ դրէք ամենեքին,
Թէ զի՛նչ բաներ եղաւ պայան
Սիլիստրէցի տէր Յակոբին:

2 . Հաղար հարիւր քսան եւ երկու
Ազգիս Հայոց թուականին
Մեծի աւուր ճրագալուցին
Սուրբ Յարութեան յերեկոյին:

3 . Իւրեանց մէջըն սահման մի կայր
Յաւուր իրիկուան նաւակատին
Կերակրեղէնք եւ ըմպելիք
Յեկեղեցին պատրաստէին:

- 4 . Մեղրով շինած փախլավաներ
 Զըրախուն լաւըն բերէին
 Յերբ պատարագն որ արձակէր
 Մեծի փոքրի բաժանէին :
- 5 . Այնպէս արին եւ այս տարի ո
 Զոր ինչ սահմանք որ ունէին,
 Վարդապետ մի հանդիպեցաւ
 Իսկի խապար չէր այն բանին :
- 6 . Վերակացուքն որ անդ կային
 Վարդապետին հանեն բաժին,
 Ըզհօսկիքի լաւ զուժղումէն
 Փախլավաի մեծկակ սենին :
- 7 . Երբ մեծ երէցըն զայն լըօեց
 Գընաց զինչ խելք որ կայր գըլխին,
 Ասէ. բերէք որ ես պահեմ,
 Տանիմ սեղան վարդապետին :
- 8 . Այն միամիտն վերակացուին
 Հաւատացին նորա սըտին,
 Թէ տէրտէրըն սուտ չի խօսիր
 Աւագերէց տէր մըղտեսին :

9. Բերին զաբախն ու զփախլաւան
 Մեծ երիցուն թէսլիմ արին,
 Եւ նա առեալ եղիւր տօլապն
 Մինչեւ անցցէ զգետն անձինն:

10. Քանզի նախ ինքն է ժամարար
 Ձեռն թաթախ սուրբ խորհուրդին
 Շուտով ձրգեց զըզգեստն ի վար
 Դող էր ելեր ոտլին, ձեռլին:

11. Թէ յերբ կարեմ տանել ի տուն,
 Մարդ չի տեսնէ մուծն ի մըթին,
 Մէկ մի չի կայր որ զայն գողնայր.
 Հրեշտակք ի վեր զարմանային:

12. Քայ ի սեղան բազմի յընթրիս,
 Ռրալէս Յուդայ, նենդն ի սըրտին,
 Ասէ իսկի մարդ չիմացաւ
 Ռւրախանայր ի յիւր մըթին:

13. Թէ զփախլավայն հետ արախուն
 Որ թաքուցի տեղւոջ մըթին,
 Այս գիշերվան բանըն բուսաւ,
 Վաղէն հերիք է ինձ բաժին:

14. Յերբ առաւօտըն լուսացաւ
 Աւարտ եղաւ պատարադին,
 Եկին բերօղքըն կերակրոց
 Հարցին զղալայն ու մեծ սինիւն:

15. Այս բաներուս մարդ չէ խապար,
 Ոչ փոքրաւորք վարդապետին,
 Ասեն թէ՝ «մենք ոչ եմք տեսեալ
 Ռչ բախլաւան, ոչ արախին»:

16. Նոքա լըւեալ աղմըկեցին,
 Տընէ ի տուն հարցմունք արին,
 Ելաւ տանէն մեծ տէրտէրին
 Այն մըղտեսին տէր Յակոբին:

17. Քաղաք ամէն զայն իմացան
 Եւս առաւել ծեր պառվընին,
 Այն մահուդեղ լինի նորա,
 Ամենեքեան զայն ասացին:

18. Միաբերան տունին անէծք՝
 Մեծ երիցուն եւ իր փեսին,
 Նա ինչ արժան էր այնպիսուն
 Թող չօռ խմէր խաչկի որդին:

19. Զայնըն հընչեալ տարածեցաւ
Ամենեքեան զայս լըսեցին,
Թէ տեղացիք կամ մուսաֆիրք
Վաճառականք որք ի խանին:
20. ՌՎ որ լըսեց՝ ասաց հալաթ,
Զեխած հեխած այն մառեօյին
Ըղխախկուծիւն ի միտ բերեալ
Յոյժ զարմացեալ հիանային:
21. ՌՎ սիրելիք ի միտ ածէք
Զեղեալ բաներս որ ձեզ պատմին
Ագահըն չէ աստուածապաշտ
Այլ է ծառայ պիղծ որկորին:
22. Եթէ բանիս վըկայ խնդրես
Կարդայ ըզգիրսըն Պօղոսին,
Վայ եւ եղուկ տայ այնպիսուն,
Թէ՝ թշնամի է սուրբ խաչին:
23. Եօթն մահու գըրեալ մեղացն
Զերեքն ունի իւրըն բաժին,
Զի որկրամօլն է եւ ագահ
Ռբք են ծնողք ըզջախոհին:

24. Իսկ ժենք ըղբանս աւարտեսցուք

Այս բաւական է գիտողին

Ով որ ազան է եւ մարեօլ

Հաղար նալաթ իւր երեսին:

25. Ինչ քահանայ որ ազան է

Խորէ զբաժին վարդապետին,

Նա բորոտի զինչ զիէ զի

Զինքն անիծէ Աստուած Հոգին:

26. Աստուած օրհնէ ըղժողովուրդն,

Եւ զտանտիկնայքն ի միասին,

Զաստուածասէր եւ զողորմած

Բարեբարոյ ծեր պառվընին:

27. Թէ չատ թէ քիչ զինչ որ եփեն

Բաժին հանեն վարդապետին,

Իւզով մեղրով չինած դաթայք

Եւ չոր մսիկ՝ պաշար ճամբին:

28. Ինքըն փրկի յամէն չարէ,

Աստուած պահէ դուստրն եւ զոր-

Եւ յիտ աստեացս երանելոյ [զին

Յարքա՜ն թեան հանգչի հոգին:

ՔԵՐԹՈՒ ԱԾ 2.

Քանի ծաղրածուի գրեալ ի Մարտիրոս
վարդապետէ առ բարեկամս իւր:

1. Ուր սիրելիք պարոն խոճայք,
Մեր ճարրն ձեզ մընաց եղբարք,
Էանց դարնան լաւ ժամանակ
Ահա յամբոսն Վէսըն հասանք:
2. Պաղջիս ծառերըն ծաղկեցան,
Ծաղիկքն ելեալ պըտուղ հասան,
Վարդ ու շուշան թառամեցան
Վայելչութիւնք ծաղկանց տնցան:
3. Կ սնանչ պարտէղ, խիար պոստան
Սեխ եւ դըղուժ եւ բաթլիճան
Տուեալ պտուղ եկին ի համ,
Զթուռչին կերաք իրեք անգամ:
4. Ծառոցն մըրգերն եկին ի հաս,
Տանձ ու սալոր, ծիրան ինճաս:
Ընկուղն ու նուշն են կիսահաս՝
Մեր սըրտիկն է բորբոսն ու փաս:

5. Գորտերուն ձայնըն կըտրեցաւ,
Երգ պըլսպուլաց խափանեցաւ,
Ծէթ մոծակաց խայթըն սըվաւ,
Չայն գոռեխից յոյժ զօրացաւ:
6. Վըճարեցաք Ղինչ կայր քրսակ
Մանր ու խոշոր թէ մին ըստակ
Արտ մի բակլայ կանանչ կերաք
Թո՛ղ ըղբաղուկն ու կարմիրտակ:
7. Այժըմ քաղեմք խելար խոտեր,
Կու տայ յիւրմէնդէշ գէշ հոտեր.
Արզըրուճցին սիրով ուտէր
Հիւանդացաւ, կ'ասէր, ա՛խ մէր:
8. Զմեղ ձըգեցիք տեղ մի եապան
Ռչխար չունինք՝ լինանք չօպան
Գալերն եղին մեղ պահապան,
Դէմ փէնճիրին կանգնին օռնան:
9. Ճար մի տեսէք մեղ ելելու,
Դընանք թ' ուր ենք մենք դընալու
Այլ ճար չունինք աստ կենալու
Փող չի մընաց հացի տալու:

10. Պարտօք հաց չի տար էքմէքճին
Դըրամ կ'ուզէ մէյխանածին,
Խիար ծախող մեր պոստանճին
Մեղնէ կ'աշնու զին խիարին
11. Ամռան շողերըն դօրացաւ —
Զօրն ի բուն նեղինք տաղնապաւ
Հորերօւն ջուրն ալ կէս եղաւ
Վախենք կըտրի, մընանք ծարաւ
12. Աղաչեցէք առ ատր Քրիստոս,
Մեզ ողորմի հանէ նոտոս,
Վարդաւառըն ձեզ բարեխօս,
Մեզ խըղճացէք, մի' թողուք հոս:
13. Մեզ մէկ ամիս վատայ դըրիք,
Զերկուսն անցաւ չասեք հերիք,
Վասն Աստուծոյ ո՛վ սիրելիք,
Մեր գանգատին արէք մըտիկ:
14. Նախնի մըրդերն ամէն հատաւ,
Կարգն ի խաղողն եւ թուղն եկաւ,
Մեծ հաւուղի ջուրն ալ հատաւ,
Զուլ ու խարար զինչ կար փըտաւ:

15. Զայս նեղութիւնս որ կրեցաք
 Զամէնըն առ ձեզ գըրեցաք.
 Յուլիս ամիսն ալ կիսեցաք
 Հացէ ջրէ ալ կըտրեցաք:

16. Այս բաներուս մի՛ տըրտընջէք,
 Տէրտու սէօյլէր լաւ կու գիտէք.
 Յերբ այդչափ մեղ մոռացեր էք,
 Զաղու հացըն հէլալ արէք:

ՔԵՐԹՈՒԱԾ Է.

Յակոբ Երիցուն էսրճեցուն է

1. Նախնի հարաւոյ մեր ընտրելոց
 Պատուէր ունիմք հաստատական
 Վատարաշտից գըրել պարսաւ,
 Եւ գեղեցկաց տալ գովասան:

2. Եւ ոչ ասել չարին՝ բարի
 Զխաւարըն լոյս՝ որ չէ արժան
 Այլ ըղբարւոյն լաւ վըկայել,
 Զվատթարըն չար ասել գրեցան:

3. Որպէս եւ այս բան շարադրի՝
Յաղագս ումեմն Յակոբ անուան
Ռր աշտմ երէց վերաձայնի
ՅԱղբիանու կոչեալ Պօլսեան :
4. Ոչ ի յազգէ ընտիր արանց,
Այլ ի յետնոցն որ աներշան
Վասն այնորիկ ի յ'էտիրնէ
Գնայ Ստամպօլ լըտարական :
5. Եւ անդ երէց նա ձեռնադրի,
Ոչ ըստ իւրոյն արժանութեան,
Այլ ըստ բերմամբ ժամանակին
Դէպի Եդեմն որ չէ արժան :
6. Որպէս յաթոգըն Մովսիսեան
Դըպրաց նըստիլ փըրկչին է բան,
Կամ չէ առակըն խոտելի
Բու յաւերակսրն յարծուանան :
7. Անդ ժամանակ մի շըրջմըրջկի
Մինչ ի եանդուենն Ըստամպօլայն
Պատրիարքէն գիր մի առնու
Որ Մարտիրոսն է Ղըրիմայն :

8. Այնու զըրով գայ յէտիրնէ
Առ պարոնտէրըն տէր Յոհան,
Նա ընդունի ըղնա սիրով
Պատրիարքին զըրոյն փոխան:
9. Յետ այնորիկ նա գիրանայ,
Ըստուռարանայ զոր գրեալ կան,
Ըզվարդապետն այլ ոչ յիշէ
Եւ ոչ ըզվեհըն տէր Յոհան:
10. Ապա գընայ յԵրուսաղէմ,
Մահտեսսւթեան ցանկալ անուան
Ուր որ նըստի փառամովի
Թէ այս պատուոյս խիստ եմ ար-
[ժան:
11. Հըպարտութեամբ է ուսուցեալ
Վայրենամիտ 'ւ անբարտաւան
Ի յարծաթոյ հարեալ ի սէր
Մոլեալ ի յախան տնյագութեան:
12. Մէջ երիցանց տիվան կ'առնէ,
Շարաթն երկու երեք անգամ,
Ասէ, «եկա՛յք, տըւէ՛ք համար
Թէ ո՞րչափ էրչաբթուս զուրպան:

13. Եօթն ութ հրի ինձ է հասեր
Ուր չըկայ մօրթն ու փաշան,
Ժամկոչներուն երդումըն տայ,
Թէ ձեր կերածն եղնայ հարամ:

14. Մեռելթաղի գըլուխ չունի,
Զէրէ հեռու է գերեզման,
Թէ խիստ նեղեն՝ կու հայհոյէ
Զպատճառ եղողըն նախնական:

15. Ժամրարութիւնըն կու սիրէ
Թէ զքառասնիցն ամէն իւրտան.
Եւս առաւել շնորհոյ ժատաղն
Զծածուկ յիշէքնը պաշտըման:

16. Թէ աղքատաց մահ հանդիպի
Կամ թէ ձայնեն հաղորդութեան,
Ոտվին կըտրի, ոտքըն բեկի
Շուտով յենու ի գաւազան:

17. Շաբաթն ի բուն ժամ չի գընար,
Թէ այս օրըս չէ ինձ արժան,
Կիրակի՛քըտին շքեղազարդ
Գընայ, կանգնի Բէլայ նըման:

18. Որ ըզծըխերն հաւընցընէ
Թէ «լոյս զուարթ» ասաց տէրան,
Եւս առաւել առաւօտուն
Որ ընթեռնու զաւետարան:
19. Բերկրեալ սըրտիւ զըւարճանայ
Յերբ որ լըսէ հարսանեաց ձայն,
Յառաջագահ բազմի յընթրիս
Որպէս պատմէ աւետարանն:
20. Ասէ. Զինչ տայք հալաւօրհնէք.
Յետոյ տեսնունք պըսակդըրամ.
Ըզտասանորդըն սաչուին
Թեմին կ'առնում կամ սաղ
[դըրամ:
21. Եւ թէ ասեն. կէս մի օթտէ՝
Զեռվին սօթտէ կանգնի մէյտան,
Աստուած փըրկէ, տէրն ազատէ,
Ճէնկ ու կըռիւ մէտէթ աման:
22. Պակաս չառնու երկու պըլիկ,
Ըռգակ ծախսող չարչու նըման,
Կանչէ, ճընչէ գիշերն ի բուն,
Մինչեւ իւր կամքըն լինենան:

23. Յերբ տընօրհնէն քըն մօտենայ՝
Տօնի զաւակի սուրբ Յայու թեան
Զերիցանին նա խոշտանգէ,
Սառտէ քանիւ սպառնական:
24. «Ո՛վ նորընծայ փոքր երիցունք
Զգոյշ լերուք ամենեքեան,
Տընօրհնէքի հետ քան չունիք
Զասէք թէ մեր կայ աղգական:
25. Քանզի ամէնն ինձ է տուեալ
Թէ տեղացիք, թէ պաղիրկան
Ես ում կամեմ կուտամ ըզնա»
Որպէս ասաց պիղծ սատանան:
26. Խիստ անըզգամ չոր եւ ըռիշտ,
Իսկի չունի բարոյ նըշան,
Յամենեցունց է ատելի,
Մէկ մի չըկայ իւրեան հաւան:
27. Աղքատ եւ կոյրք եւ մուրացկան
Թէ պատահին սորա դըրան՝
Անիծելով դառնան ի յետ
Անողորմի դըրան նման:

- 28i Յերբ որ աղքատ իր դէմն ելնէ,
Դժոխականայ զտեսըն միայն,
Զդէմքըն իբրեւ պընդէ զերկաթ,
Առնէ տըրտունջըս դիւական :
29. Թէ զօրն ի բուն ազաղակէ,
Նա չի տանի զձեռն ի քէսան,
Զերկու փողըն լաւ կու սիրէ
Քան ըզդրախտն եղեմական :
30. Զո՞րն ասացից, զո՞րն թողից
Որ չունի մաս մի բարութեան,
Յամաք ջըրհոր եւ չոր աղբիւր
Կամ աղտատուկ ջուր դառնահամ
31. Զնախանձն անչափ ունի հողին,
Լի է ախտիւք սըրտմըտական,
Եւ ծոյլ բընաւ առ ի բարին,
Զազահութիւնն անթուական :
32. Զմասըն վերջին անյիշելի
Եւ նա ծընունդ իսկ է սոցայն,
Սա եօթնեքին մասամբ վատթար
Աստ եւ ի կեանս թըշուառական,

33. Առ նա խօսի ըսպառնական
Տեառըն մերոյ օրհնեալ հրաման,
Թէ երթի հոռն յաւտենական,
Որ է դիւաց պատրաստական:
34. Զի ոչ ետուր հաց քաղցելոց,
Զեղար հիւրոց ասպընջական,
Ըղծարաւիս ոչ արբուցեր,
Ոչ հիւանդաց եղեր պաշտպան:
35. Բանտարկելոց ոչ մերձեցար,
Որ՛անհրաժեշտ իմ էր հրաման,
Որպէս որ դու իմոց չետուր՝
Ելցես յիմոյս արքայութեան:
36. Այս է նորա մասն ու բաժին,
Վերջին բաժակըն դառնութեան՝
Արբցէ զմըրուրն դըժոխոց՝
Որպէս Դաւիթ գըրէ զայս բան:
37. Գըրչածընունդ բանս աստանոր,
Արտայայտեալ ի շար եղան,
Մարտիրոսէ Ղըրիմեցւոյ
Առ որ գրեցան խիստ էր արժան:

ՔԵՐԹՈՒԱԾ Ը .

Ի վերայ Պուրղագու

ՌՃ. ԻՊ. Յուսվարի ԺԷ. ԻՆ

1. Պուրղազ դու հիմանց քանդիս
Քո չինուածքդ ամէն կործանի ,
Աւեր 'ւ անտերունջ մընաս
Դու նման Սողոմ քաղաքի :
2. Ջուրըդ դառնահամ եւ զարչ
Համեմատ ծովու է լեղի ,
Չունիս բարութեան նշան ,
Յամենայն իրաց ամայի :
3. Բընակիչ քո չար եւ դժնեայ
Նըմանին որդւոցըն Քամի
Հիւրընկալութիւն չունին
Զինչ Սողոմն որ նոր ասացի :
4. Կէս մի սովամահ լինին
Կէս ալ գայ գըրօղն ու տանի
Եւ այլքըն երերուն մընան
Դողդոջեալ նըման Կայհնի ,

5. Ճաւօք տագնապին յաւէտ,
Տենդոտին վշտօք ջերմայնի,
Զիք և չքաւոր դառնան
Որ չունին սէր ընդ օտարին:
6. Այգիքն խոպան դառնան
Փուշ բուսցի փոխան խաղողի.
Ողկոյղ դառնութեան ծընցին,
Զինչ գրեաց Մովսէս ի գրի:
7. Քանդի անողորմ են խիստ,
Ճռաքաղ առնեն ըզայդի,
Ոչ թռչնոց բաժին թողուն,
Ոչ ողկոյղ մի տան օտարի:
8. Ի մէջ Ադամայ որդւոց,
Զի տեսեալ սոցա նմանի,
Անգութ և օտարատեաց,
Դժնադէմ և խիստ գարշելի:
9. Զջուրն ի հրոյ ըմպեն,
Օտարին շտան կաթիլ մի,
Միթէ ակն արիւն բղխէ,
Եգիպտեայ գետոյն նմանի:
10. Մարտիրոս հերիք արա,
Մի՛ չափեր չար փոխան չարի:

Հ. Մ. ՊՈՏՈՒՐԵԱՆԻ

հրատարակած

ՄԻՋՆԱԴԱՐԵԱՆ ՏԱՀԱՍՍՇՆԵՐԸ

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ ԵՐՋՆԿԱՅԻ ԵՒ ԻՐ ՔԵՐԹՈՒԱՅՆԵՐԸ

ռւսումնասիրութեամբ

Տպ. Վեհեակիկ 1905

ԱՌԱՔԵԼ ՍԻՒՆԵՑԻ—ԱԴԱՄԳԻՐՔ

Բաղդատուած շատ մը ձեռագիրներու հետ

Տպ. Վեհեակիկ 1907

ԱՌԱՔԵԼ ՍԻՒՆԵՑԻ ԵՒ ԻՐ ՔԵՐԹՈՒԱՅՆԵՐԸ

ռւսումնասիրութեամբ

Տպ. Վեհեակիկ 1913

Գին 20 Լ. = 4 Ֆրանք
